

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ

О.С.ГУСЕВА

Україна, м.Запоріжжя, Запорізький національний університет

В умовах сьогодення, коли Україна перебуває в процесі становлення та формування власного напрямку розвитку, під впливом важких економічних та політичних умов, майбутньому вчителю, і, зокрема, вчителю фізики, як представнику пріоритетної фундаментальної науки, дуже важливо бути компетентним у багатьох питаннях освіти. Під поняттям компетентність ми розуміємо, здатність приймати рішення й нести відповідальність за їх реалізацію. Компетентність у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентність також визначається як набуті у процесі навчання інтегровані здатності особистості, що складаються із знань, досвіду, цінностей і ставлення, які можна цілісно реалізовувати на практиці. Для майбутнього вчителя фізики бути компетентним, означає мати змогу швидко оволодівати сформованою ситуацією, орієнтуватися у підборі та наданні освітніх послуг для заданої аудиторії, враховуючи всі її особливості та характеристики. Професійна компетентність має свою структуру, яку складають:

- ціннісно-сміслова компетентність;
- соціокультурна компетентність;
- навчально-пізнавальна компетентність;
- інформаційна компетентність;
- комунікативна компетентність;
- соціально-трудова компетентність;
- компетентність особистісного самовдосконалення [4].

Особливе місце в структурі професійної компетентності майбутнього вчителя фізики посідає соціокультурна компетентність, яка, на нашу думку, є дуже важливою та актуальною у наші дні. Саме вона надає змогу майбутньому фахівцю в галузі фізики бути найбільш професійним та майстерним за умов стрімкої світової інтеграції, коли висуваються нові вимоги до особистості, головним надбанням якої повинна стати загальнолюдська культура і загальнолюдські цінності. До складу соціокультурної компетенції входять спеціальні компетенції, які формуються на підставі особистісних особливостей і сфер індивідуальності:

- концептуальна (наукова), що припускає розуміння теоретичних основ професії;
- інтерактивна - здатність застосовувати наукові положення на практиці;
- контекстуальна - розуміння соціальних, економічних і культуральних особливостей середовища, в якій здійснюється професійна діяльність;
- адаптивна - вміння передбачати зміни, важливі для професійної діяльності, і бути готовим до них;
- компетенція в міжособистісній комунікації.

Відповідно, важливо виявити механізми, засоби та умови формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя фізики в процесі освоєння соціокультурного інформаційного освітнього простору, який, згідно Є.Г. Белякова, об'єднує інформаційні ресурси, духовно-моральні норми і цінності, особливості менталітету, смисловий досвід особистості [2, с. 11] . Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів є важливим напрямком функціонування професійної педагогічної освіти в нашій країні. Обумовленість соціально-економічними перетвореннями сприяє зміні застарілих стереотипів, норм та правил виховання молоді, стимулює формування професійних кадрів, які зможуть не лише відтворювати теоретичні знання (цим самим навчаючи дітей основам фізики), а і прищеплювати моральні норми та правила. Такі фахівці постануть професіоналами, у яких рівною мірою буде сформована пізнавальна та виховна діяльність. Вони зможуть вільно конкурувати на науково-освітньому ринку і відповідатимуть світовому рівню надання освітніх послуг. Як показало наше дослідження, щоб сформувати соціокультурну компетентність у майбутнього вчителя фізики, треба використати певний спектр методологічних підходів, наприклад, таких як[3]:

- системний підхід, що відбиває закономірності професійної діяльності та причинно-наслідкові зв'язки її становлення;
- ідеї соціальної, діяльнісної та творчої сутності особистості і багатофакторного характеру її розвитку;
- компетентнісний підхід в освіті, який ґрунтується на ідеї розвитку цілісної особистості з набором заявлених компетенцій, що передбачає сукупність взаємопов'язаних якостей (знань, умінь, навичок, способів діяльності, особистісного ставлення);
- культурологічний підхід який відображає аксіологію освіти, що постає засобом трансляції культури та адаптації особистості до умов соціуму, що постійно змінюється;

- соціокультурний підхід, що передбачає створення освітнього середовища, в якому розвиток особистості відбувається в контексті культури з урахуванням конкретних умов життєдіяльності людини;

- суб'єктно-гуманістичний підхід до освіти, що орієнтує на врахування індивідуального суб'єктного досвіду, прагнення особистості відтворити світ у собі й осмислити себе у світі.

Доцільно також враховувати нормативну модель вимог, яка відображатиме професійну компетентність майбутнього вчителя фізики. В. І. Андрєєв [1] пропонує включити в цю модель знання: базових понять; закономірностей навчального процесу і дидактичних принципів; сучасних теорій і технологій навчання; вимог до підготовки й ефективного проведення різних форм організації навчання; основних освітніх і виховних систем і теорій; методології та методологічних принципів навчання; методів педагогічного дослідження.

Крім знаннєвого компонента дана модель містить і компонент умінь: проектувальних; організаційних; комунікативних; діагностичних; дослідницьких.

Вирішення цього завдання вимагає від майбутнього вчителя фізики певної системи сучасних дидактичних знань і умінь інноваційного характеру, які дозволять йому не тільки успішно здійснювати професійну діяльність в умовах значного обсягу інформації, але й ефективно спілкуватися з тими, хто нестандартно мислить, має творчі задатки. Крім того, вчитель фізики повинен володіти відповідною особистісною спрямованістю, індивідуальною культурою та досвідом соціальної рефлексії. Перераховані професійно значимі особистісні якості та здібності, на наш погляд, є гранями такого феномена, як соціокультурна компетентність.

Зазначимо, що формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя фізики надасть більше можливостей майбутньому вчителю фізики у викладанні свого предмету та значно покращить якості надаваних ним освітніх послуг. Така особистість буде стійкою до нестандартних ситуацій, готовою до вирішення нетривіальних питань і викликів сьогодення, і, найголовніше, завжди залишатиметься компетентним фахівцем.

Література

1. Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения / А. А. Андреев. – М.: РАО, 1999. – 120с.
2. Белякова Е.Г. Социокультурное информационное пространство в контексте проблемы формирования личности / Е. Г. Белякова, И. Г. Захарова // Вестник ТюмГУ. - Серия «Педагогика. Психология. Философия». - 2010.- № 5. – С.11-17.

3. Воротникова А. А. Психологические условия становления профессиональной компетентности педагога / А. А. Воротникова. - Дис. ... канд. психол. наук. – М., 1998. – 206 с.

4. Хуторской А. В. Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов / А. В. Хуторской. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>.